

לב העניין

להאיר עיני מבקשי השם מתורת רבינו הקדוש מוהר"ן מברסלב זיע"א

פרשת צו שבת הגדול
נושא השבוע:
פסח
עלון מס' 13

שער העניין

עצות מרבינו הקדוש לזכות לעניין השבועי.

* עיקר פסח ויציאת מצרים הוא, כי במצרים היה המח והדעת דקדושה בגלות כידוע. וכן הוא בכל אדם, שכל זמן שאינו זוכה לקדש את דעתו ומוחו בשלימות, ולשומרם ממחשבות זרות וחכמות חיצוניות, אזי הוא בחינת גלות מצרים. ועל כן עיקר גאולת מצרים היה על ידי משה, שהוא בחינת הדעת כידוע. אך אף ע"פ שבפסח נשלם הדעת מאד, אף על פי כן אין הדעת בשלימות, עד שמחדשין אותו בבחינת עיבור על ידי שינה, שהוא בחינת הסתלקות הדעת והמוחין, ואז נכנסין המוחין לתוך אמונה ונתחדשין שם בבחינת עיבור. וזה בחינת מה שתיכף אחר יום א' של פסח נסתלקין המוחין והדעת כמובא, וזה לרמז שאז אנו מסלקים דעתינו ושכלינו לגמרי, ומכניסים מוחינו בתוך אמונה לבד. (ע"פ הלכות ניקין ה"ב, אוצר היראה פסח ספירה ושבועות קעט).

* עיקר בדיקת חמץ וביעורו הוא, שצריכין לבער כל הסברות הזרות הנמשכין מבחינת חכמת הטבע, ולידע בידיעה שלימה שהכל מתנהג רק בהשגחה לבד, ועל ידי זה מתבטלין כל הגלויות וכל החשכות. (הלכות נטילת ידיים שחרית ה"ב).

* ההגדה של פסח הוא תיקון הברית, על-כן אומרים ההגדה בקול רם, כי הקול מעורר הדעת, ועל-ידי זה זוכה להתגלות הדעת וזה עיקר הגאולה. כי גלות מצרים היה על פגם הברית שהוא פגם הדעת. גם היין של ארבע כוסות הוא תיקון הדעת, שהוא בחינת תיקון הברית. (לקוטי עצות, מועדי ה' - פסח ג).

תפילה לעניין

ותהיה בעזרונו, שנזכה לקבל עלינו קדושת חג הפסח בקדושה נוראה ועצומה ובשמחה וחדוה גדולה, ונזכה לקיים מצות ארבע כוסות של יין של פסח בשלמות הראוי, בקדושה ובטהרה גדולה. ותפתח לנו אור הדעת, ותשפיע עלינו אור קדושת המוחין העליונים, שנזכה שיהיו נמשכין עלינו בפסח כל המוחין הקדושים, מוחין דגדלות ומוחין דקטנות. ונזכה לסדר הסדר של פסח בקדושה גדולה כראוי. ותעזרנו לומר ההגדה בקול רם בכונה גדולה ונוראה ובשמחה וחדוה רבה ועצומה, ובהתעוררות גדול ובהתלהבות נמרץ, בקדושה ובטהרה גדולה, עד שהקול יעורר הכונה. עד שאזכה על ידי זה לתיקון הברית ולתיקון הדעת בשלמות באמת.

(לקוטי תפילות, כ.)

אור העניין

ביאור העניין השבועי והקשרו אל הפרשה או הזמן.

בחינת פסח ויציאת מצרים יש בכל אדם ובכל זמן, כי כל אחד ואחד, כל זמן שהוא משוקע בתאוות והבלי העולם הזה, זה בחינת גלות מצרים כידוע. ויש אנשים שהם משוקעים מאד בטומאת מצרים - בגילולי החטאים והעוונות רח"ל, ומחמת שהוא משוקע בתאוות מאד מאד, על כן אי אפשר להוציאו משם בשום תוכחה ומוסר, כי כבר נתקשר בשטותים וחטאים שלו כל כך, עד שאי אפשר להוציאו משם בשום אופן, אם ירצו לדבר לו תורה ומוסר לפי מדרגתו.

אבל ה' יתברך חושב מחשבות, לבל ידח ממנו נידח, ועל כן הוא ברחמיו שולח לו לפעמים התנוצצות גדול והתעוררות גדול בליבו שישבו לה' יתברך, שזהו בחינת כרוזא דלעילא כידוע. וצריך האדם שיחוס על נפשו, ותיכף שבא עליו התעוררות תשובה, תיכף ומיד ימלט על נפשו ואל יסתכל לאחוריו כלל, בבחינת 'מהר הימלט על נפשך, אל תביט מאחריך', כי מחמת שהוא משוקע בשטותים ותאוות ובלבולים כל כך, על כן תיכף כשמתחיל לחשוב איך ומה ובאיזה אופן יברח מתאוותיו, ובאיזה דרך יזכה לתשובה וכו', אזי בוודאי יחזור וישבו לאיוולתו חס ושלום, מחמת שהוא משוקע בזה ומבולבל מאד מאד.

על כן בחתילת התעוררות התשובה צריך לברוח מיד כשמתעורר, ואל יביט לאחוריו כלל, יהיה איך שיהיה - יחוס על נפשו ויברח בחיפזון ממה שהוא צריך לברוח.

וזה בחינת פסח, שאז היה יציאת מצרים, ואז נתגלה אור רב מלמעלה, ואז תיכף יצאו ישראל בחיפזון גדול ולא יכלו להתמהמה, כי היו נשאים שקועים שם, חס ושלום כמובא.

וגם אסור לו אז להתחיל לחשוב על פרנסה; אם כן מהיכן יתפרנס? רק יבטח בה' וישליך יתנו ויהי עליו והוא יכלכלהו. וזה בחינת 'וגם צידה לא עשו להם', שכשצריכין לברוח ממה שצריכין לברוח - מפח יוקשים, אז אסור לו לחשוב כלל על פרנסה וצידה, כי בוודאי כשנופלים על האדם רוצחים וגזלנים או חיות רעות, והוא ממחר לנוס ולברוח מהם, בוודאי אינו חושב אז היכן יתפרנס וכיוצא; מכל שכן כשהאדם צריך לברוח מן השאול תחתיות ומתחתיו, ומיסורי עולם לחיי עולם, איך הוא צריך לברוח ולמהר להימלט על נפשו, ולא יביט לאחוריו כלל, כי אינו יכול להתמהמה, וגם צידה ופרנסה לא יעשה לו, ויבטח בה' וישען באלוקיו כי לא יעזבוהו.

גם אין יכולים להתעורר ולבוא לתשובה שלימה, כי אם כששליך כל החכמות ממנו, כי אם ירצה אז לחשוב שום חכמה ועצה ותחבולה, הן חכמות חיצוניות, או כיוצא בזה חכמות העולם וטרדות הפרנסה - בוודאי לא יועיל לא שום התעוררות בעולם, כי עיקר ההתגלות אלוקות והתעוררות הגדול שבא אליו מלמעלה, לא היה אלא כדי שיראה מרחוק אור גדול, כדי שתשוקק נפשו לברוח מתאוותיה והבליה, ויתחזק יותר באמונה על ידי ריבוי ועוצם האור שהוא רואה מרחוק; אבל עצם האור אי אפשר לו לקבלו, ועל כן צריך אז להתחזק היותר באמונה הקדושה, ולמהר ולרוץ בכח גדול - לברוח ממה שצריך לברוח בחיפזון גדול.

וזה בחינת מצה שנאפית בחיפזון גדול, ועל כן נקראת המצה לחם עוני, אף על פי שמצה הוא בחינת מוחין גדולים, כידוע בכוננות, אך באמת שניהם אחד, ותרוויהו אית בה, כי מחמת עוצם גדולת האור המולבש ומרומז באכילת מצה של פסח, שהוא אור גדול מאד, עד שאין לנו בו שום תפיסה ואין אנו יכולים להשיגו כלל, והאור לא בא מלמעלה, אלא כדי לחזק ולהחיות את האמונה, שעל ידי שרואים אור גדול מלמעלה, אף על פי שאי אפשר להשיגו כלל - אף על פי כן נעשים חזקים יותר באמונה. ועל כן נקראת המצה לחם עוני, בחינת 'אין עני אלא מן הדעת', כי דיקא עכשיו מחמת עוצם גדול האור הגדול מאד שמתגלה במצה הקדושה, על כן צריכים לסלק דעתו לגמרי ולידע שאינו יודע כלל, שזה בחינת הצמצום של חכמה תנאה, שעל ידי זה דיקא, זוכים להשיג השכל העליון של השגות אלוקות.

וזה שאמרו חז"ל שנקראת המצה לחם עוני, על שם העוני שנתענו אבותינו במצרים, וגם על שם שעונים עליו דברים הרבה; כי עיקר התגלות הדעת וההארה של פסח שבא עלינו מלמעלה, שהוא בחינת התחלת התשובה, הוא רק בשביל זה - כדי שיזכור כל אחד את עצמו את העינוי שנתענה נפשו בגלות התאוות של מצרים שהוא הסטרא אחרא, ועל ידי זה יענה דברים הרבה לה' יתברך ויצעק בקול גדול לה' יתברך, עד שירחם עליו ויקרבהו לעבודתו. (הלכות גילוח ה"ג, ע"פ אוצר היראה פסח ספירה ושבועות, ק"ג).

בפסח אז הוא התחלת התקרבות ישראל לאביהם שבשמיים, כי אז הוא יציאת מצרים, שיוצאים ממ"ט שערי טומאה ונכנסים במ"ט שערי קדושה. ומבואר בכוונות, שביום ראשון של פסח נמשכים כל המוחין בפעם אחת, ואז הוא התקרבות גדול מאד; ואחר כך ביום שני של פסח, שהוא ראשון לספירה, אז מסתלקים המוחין, ומתחילים לקבלם בהדרגה כסדר.

ומובא על זה בשם הבעל שם טוב ז"ל, שזה בחינת 'והוא ינהיגנו על מות', כמו שמולכים את התינוק ומלמדים אותו ללכת, ובתחילה מולכים אותו בידיים, ואחר כך פתאום מסלקים הידיים ממנו כדי שילמד ללך בעצמו - כמו כן הוא בעבודת השם, שבתחילת ההתקרבות מסייעים האדם, ומולכים אותו בדרך הישר, ועל כן 'אין חזוק כתחילת החסידות', ואחר כך נופל מן ההתלהבות הזאת, כי מסלקים ממנו ההתלהבות שבאה עליו מלמעלה ומניחים אותו ללך בעצמו, שזה בעצמו בחינת פסח וספירה כנ"ל. וענין זה מתנהג עם האדם כמה וכמה פעמים אין מספר, בכמה וכמה בחינות שונות.

וכל זה הוא בחינת 'שלוש שלום לחוק ולקרוב', כי ההתרחקות שמתחילים להרחיק אותנו כביכול ביום שני של פסח, על ידי שנסתלקין המוחין, והמצרים שהם הסטרא אחרא מתחילין מחדש לרדוף אותנו, כל זה הוא רק בשביל התקרבות, בשביל שנתלה ענינו למרום לצפות לישועת ה' ולצעוק אליו יתברך באמת, כי ההתרחקות - תכלית ההתקרבות, כי אפילו כשהוא יודע בנפשו שהוא רחוק מאד ממנו יתברך, אף על פי כן ידע כי כל זה הוא רק מצד עצמו, אבל מצד רחמי וחסדיו יתברך, עדיין הוא קרוב מאד אליו יתברך ויש לו תקווה עדיין לשוב אליו יתברך באמת.

וכן אפילו כשזוכה לאיזה בחינת התקרבות אליו יתברך, או אפילו מדריגה גדולה של התקרבות, אף פי כן צריך לידע שעדיין הוא רחוק מאד ממנו יתברך, רק הכל בחסדי ה' שמקרב גם הרחוקים. וידיעה זו צריכים לידע הן לענין עבודת ה', בחינת 'לחמא דאורייתא', הן לענין לחם ופרנסה גשמית גם כן, בבחינת 'ממרחק תביא לחמה', ממרחק דיקא.

ועל כן אסור לאכול הלחם מן התבואה החדשה עד יום השני של פסח אחר הקרבת העומר, שאז ממשיכין זה התיקון של בחינת רחוק וקרוב, בחינת 'ההתרחקות תכלית ההתקרבות'. וזה בחינת העומר שעורים שמקריבים ביום שני של פסח, כי שעורים הוא מאכל בהמה, וכל זה להורות נפלאות חסדיו יתברך, שיכול להעלות ולקרב גם בחינת התרחקות כזה, שהוא בחינת שעורים - מאכל בהמה, ואף ע"פ כן עולה לריח ניחוח.

וענין זה בעצמו הוא פליאה נשגבה מאד מדעתנו, בבחינת 'אמרת אהבתי ויהי רחוקה ממני', ועל ידי זה נמשך עלינו דעת שנדע עוצם ריחוקנו ממנו יתברך ושאינו לנו דעת כלל, בבחינת 'ואני בער ולא אדע, בהמות הית' עמך', וזה בעצמו עיקר ההתקרבות, בחינת 'לרחוק ולקרוב' כנ"ל.

(הלכות שילוח הקן ה"ה, ע"פ אוצר היראה פסח ספירה ושבעות, קלב).

מעשה ממורו.

פעם אחת הלכו יהודי וגרמני יחד נדוד, ולימד היהודי את הגרמני שיעשה את עצמו כמו יהודי, (כיון שהלשון הוא אחד), והיהודים רחמנים וירחמו עליו. וכיון שבא סמוך לפסח למדו איך שיתנהג (שיקרא אותו בעל הבית לבית על הסדר) בכל הסדר, שעושיין קדוש, ורוחצים ידיים, רק שכח לאמר לו שאוכלים מרור. וכיון שבא להסדר רעב מכל היום, ומצפה שיאכל הדברים טובים שאמר לו היהודי, אבל נותנים לו חתיכת כרפס במי מלח, ושאר הדברים הנוהגים בסדר, ואומרים ההגדה. וכבר הוא בעינים צופיות להאכילה, והוא שמח כבר שאוכלים כבר המצה. פתאום נותנים לו מרור, ונעשה לו מר בפיו, והוא חשב שזהו הסעודה שרק זה יאכלו. ברח תכף במרידות ורעובין, וחשב אל עצמו יהודים ארוכים, אחר כל הצערמניא [טקס] נותנים זה לאכול. ובא לבית המדרש וישן, ואחר כך בא היהודי בפנים שמחות, שבע מאכילה ושתייה, ושאלו איך היה לך הסדר, ספר לו בכעס. אמר לו הוי גרמני שוטה, אם היית מחכה עוד מעט, היית אוכל כל טוב כמוני. כן הוא בענין רבנו (ועבודת ה') שאחר כל היגיעות והטרחות עד שבאים (ונתקרים לרבנו או לעבודת ה' לזכר הגוף) נותנים מעט מרור מרירות, כי זיכרון הגוף בא במרירות, אבל האיש חושב שתמיד יהיה רק המרירות, אך זהו הכל רק המרירות וכו', על כן בורח תכף. אבל כיון שמחכה מעט וסובל זה המרירות מעט מזיכרון הגוף, אז מרגיש אחר כך כל מיני חיות ותענוג (ואלו המשלים יכולים ללמוד מהם עצות לכל עניני עבודת ה'). כן הוא בענין זה של עבודת השם, שמקדם עובר המרירות של זיכרון הגוף, אבל אחר כך מרגישים החיות וכו'. (כוכבי אור, סיפורים נפלאים).

ענין הצדיק

שיחות יקות ממעלת וגדולת רביה"ק ותורתו.

* כל ההשפעות הם באים רק מהצדיק האמת, ועל כן מי שהוא רחוק מהצדיק אז בא לו בקושי גדול השפע שלו עד שיש אפילו כשממשיך איזה עשירות הוא מת על ידי זה, ולפעמים גם העשירות נאבד ואינו נשאר אפילו לבניו, וכל זה מחמת התרחקותו מהצדיק. ומה שאנו רואים לפעמים שאדם מתקרב להצדיק האמת ואובד העשירות, זה מחמת שהוא רואה דבר יקר מאד הינו אור הצדיק, שהוא יקר מפז ומפנינים, ואף-על-גב דאיהו לא חזי מזלה חזי, ואז משליך המזל העשירות כלאחר יד מכל-שכן כשזוכה להרגיש גם בעצמו שההתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, בודאי אינו משיג כלל על ממון ואינו רוצה בעשירות כלל. (קיצור לקוטי מוהר"ן, ר"מ).

* גם כל מועדי ה' אשר קדושתם נמשך משבת, וכולם באו בסוד הבינה כנודע בספרי אמת. ועל כן: 'פסח' במספר 'נחמן', 'חג המצות' עם הכולל במספר: 'נחמן בן שמחה' (כוכבי אור, חו"ב, כה).

* צריכין לנדד שנה מעיניו ומעפעפיו תנומה לשוטט ולבקש ולהרבות בתפלה ותחנונים, שיזכה למצוא הצדיק, שיוכל לרפאותו ולהכניס בו השגת אלקות ולהציל את נפשו מני שחת, ועל זה צריכין לשבר השנה ולקום בחצות לילה ולבכות ולצעוק מאד על חורבן בית המקדש ועל הסתלקות הצדיקים, שקשה כפלים כחורבן בית המקדש, עד שיזכה גם עתה למצא הרבי והמנהיג האמתי, שיוכל להכניס בו ידיעת אלקותו יתברך, שעל ידי זה יתמלאו לו כל החסרונות ויתבטלו כל הצרות ויתתקן הכל. (הלכות השכמת הבקר, הלכה ד, ע"פ עצות ישירות צדיק א).

* נשמת משיח קדמה להעולם והוא שורש נפשות ישראל וכל הבריאה כולה, בסוד (ברכות ו) 'כל העולם לא נברא אלא בשביל לצוות לזה', (משלי י, כה) 'וצדיק יסוד עולם'. (חלוקי הנחל, עמוד הצדיק, א).

שיח העניין

שיחות וסיפורים סביב העניין השבועי מרביה"ק ואנשיו היקרים.

* בענין החומרות יתרות בפסח לא היה מסכים כלל על המרבים לדקדק יותר מדאי, ונכנס במרה שחורות גדולות. והארץ בשיחה זו אז, כי איש אחד מאנשינו שאל לו ז"ל שאלה אחת בענין איזה חומרא בפסח איך להתנהג. ואז התלוצץ ממנו מאד. והרבה לדבר מענין זה שאין צריכין לחפש אחר חמרות יתרות ושגעון ובלבולים. ואמר שהוא בעצמו גם כן כבר היה שקוע בענין זה מאד, שהיו עולים על דעתו חומרות יתרות מאד מאד. ופעם אחד היה חושב מחשבות בענין המים על פסח שחשש שמא יש איזה משהו במים ששואבין, ואם יכין לו מים על כל ימי הפסח כמו שנוהגין קצת, גם זה לא הוטב בעיניו, כי קשה לשמור היטב המים מערב פסח על כל ימי הפסח. ולא הוטב בעיניו שום מים רק מי מעין הנובעים ויוצאים והולכים ובאים מים חדשים בכל עת. אבל במקום שהוא ז"ל היה יושב לא היה שום מעין כזה, והיה בדעתו לנסוע על פסח למקום שיש שם מי מעין כזה. כל כך נכנס בחומרות ומרה שחורות ודקדוקים יתרים. אבל עכשיו הוא מתלוצץ מזה כי אין צריכין לחפש אחר חומרות יתרות אפילו בפסח. (שיחות הר"ן, רלה).

* פעם אחת היה מונח לפני רבינו ז"ל שני מצות אחת שמורה ואחת שאינה שמורה, והשמורה היתה יותר קרוב לרבינו ז"ל, והניח רבינו ז"ל השמורה ולקח הבלתי, ואמר "כשמחזיקים מצה ביד, מחזיקים את הקודשא בריך הוא ביד, כי המצות הם באחדות עם ה' יתברך כמובא בליקוטי תניינא סימן ה'. (אבניה ברזל).

* שמע פעם מוהר"ת זכורנו-לברכה איך שמתאונן אחד מאנשי-שלומנו, לפני חבירו, היות שמתקרב והולך חג הפסח ועדיין אין לו מצרכי החג לו ולבני ביתו ואמר לו בכאב 'וכי מהיכן אקח עבור החג? פנה אליו מוהר"ת זכורנו-לברכה וניחמו 'על פסח יהיה לך, אולם אין זוכים לקחת את 'הפסח' בעצמו'. כאומר זאת אינה דאגה, העקר הוא הדאגה הרוחנית, איך זוכים לפנימיות הארת פסח בעצמו כדבעי. (שיח שרפי קודש ח"ג, קעב).